

Фінансування видатків бюджету на вищу освіту України

Стаття присвячена дослідженню питань фінансування видатків бюджету на вищу освіту України відповідно до державотворчих змін та процесу децентралізації. Узагальнено нормативно-правові аспекти фінансування закладів вищої освіти та формування джерел фінансування суб'єктів освітньої діяльності України.

Визначено показники зростання рівня фінансування видатків бюджету на освіту в цілому, зокрема динаміку обсягів видатків на освіту зведеного бюджету України 2017–2021 рр. та виявлено, що фінансування видатків бюджету на освіту не відповідає визначеному показнику в 7 % Законом України «Про освіту». Проаналізовано структуру видатків зведеного бюджету України в розрізі дошкільної освіти, загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, вищої та фахової передвищої освіти і виявлено, що найбільша частка видатків зведеного бюджету припадає на видатки загальної середньої освіти, а найменший рівень видатків зведеного бюджету України припадає на професійну (професійно-технічну) освіту. Розглянуто структуру видатків зведеного, державного та місцевого бюджетів України у період 2017–2021 рр. Систематизовано та здійснено розподіл видатків зведеного бюджету України за видами бюджету та окреслено фінансування за рахунок державного бюджету і видатків, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад. Визначено актуальні шляхи диверсифікації джерел фінансування закладів вищої освіти за допомогою впровадження механізмів освітнього кредитування та використання інструментів державно-приватного партнерства у наданні/отриманні освітніх послуг. Запропоновано використання механізму державно-приватного партнерства у вищій освіті, що дозволить досягнути нового етапу розвитку в галузі освіти та активізувати партнерські відносини між закладами вищої освіти, представниками бізнесу і державою. Запропоновано здійснити заходи щодо надання фінансової автономії закладам вищої освіти, що сприятиме їх незалежності в ухваленні управлінських рішень на локальному рівні та розширить можливості в контексті співпраці з міжнародними партнерами.

Ключові слова: фінансування; вища освіта; видатки; бюджет; ВНЗ; ДПП.

Постановка проблеми. Важливість питань фінансування видатків бюджету на вищу освіту є актуальним в контексті подальшого соціально-економічного розвитку України в умовах воєнного та повоєнного періодів. Процеси децентралізації зумовили необхідність реформування освітньої галузі та зростанням видатків місцевого бюджету в період 2017–2021 рр. Глобальні процеси децентралізації освітньої галузі прогресивних країн світу відображають потенційні можливості трансформації в освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спираються автори. Українські науковці ґрунтовно здійснюють аналіз фінансування закладів вищої освіти, досліджують теоретичні аспекти бюджетних видатків, аналізують джерела фінансового забезпечення та пропонують шляхи їх диверсифікації, вивчають потенціал галузі в контексті інвестиційного розвитку вищої освіти в Україні. Питанням бюджетного фінансування закладів вищої освіти в Україні присвячені роботи вітчизняних вчених: З.Варналій [9], В.Глухова [15] Д.Загірняк [10], О.Кириленко [11], А.Марчук [11] В.Луговий [16], А.Підгорний [7], Л.Попович [12], В.Усик [13], О.Заруцька, С.Качула [14] та інші. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень з окресленої тематики, водночас недостатньо дослідженими залишаються питання розподілу видатків на вищу освіту на державному та місцевому рівнях, що актуалізує тему наукової статті.

Метою статті є аналіз сучасного стану фінансування закладів вищої освіти та розподілу видатків у розрізі державного і місцевого бюджетів.

Викладення основного матеріалу. Фінансування вищої освіти в Україні є важливим аспектом розвитку національної науки, інноваційного потенціалу та соціально-економічного прогресу країни. Забезпечення сталого фінансування ЗВО є ключовим фактором у забезпеченні доступу до якісної освіти та здійсненні наукових досліджень, що сприяють розвитку суспільства та економіки.

Законодавство України про освіту ґрунтується на Конституції України та складається із цього Закону, спеціальних законів, інших актів законодавства у сфері освіти і науки та міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку [25]. Здійснення фінансової діяльності закладами вищої освіти регулюється Конституцією України [20], Законами України, Постановами Кабінету Міністрів України, Кодексами, Наказами Міністерства освіти і науки України. Зокрема, Законом України «Про освіту» [25], Законом України «Про вищу освіту» [24], Закони України про бюджет України,

Бюджетним кодексом України [22], Господарським кодексом України [19], Податковим кодексом України [23], Цивільним кодексом України [21], постанова «Про деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів» [1], постанова «Про питання власних надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури» [2], постанова «Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності» [4], постанова «Про порядок надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти» [5], наказ «Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань прийому на навчання до закладів вищої освіти» [3] тощо.

Основними суб'єктами механізму фінансового контролю за розподілом бюджетних коштів залежно від результатів наукової діяльності ЗВО, є: Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України, в т.ч. Міністерство освіти і науки України та інші міністерства, у підпорядкуванні яких знаходяться ЗВО; органи місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти; органи громадського самоврядування у сфері вищої освіти і науки, в т.ч. міжнародні та вітчизняні організації, які складають рейтинги ЗВО [13, с. 105–106].

Відповідно до Закону України «Про освіту» [25] визначено зміст категорії «автономія», що трактується як право суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності в ухваленні рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом (ст. 1 п. 1, ст. 23).

У ст. 3 п. 3 визначено, що «право особи на освіту може реалізовуватися шляхом її здобуття на різних рівнях освіти, у різних формах і різних видів, у тому числі шляхом здобуття ... вищої освіти». Щодо права здобувачів на безоплатну освіту у цьому Законі вказано, що фінансування здійснюється у встановленому законодавством порядку за рахунок фінансування з державного та/або місцевого бюджетів (ст. 4 п. 2). Законом встановлено організаційно-правовий статус закладів освіти та визначено, що «юридична особа має статус закладу освіти, якщо основним видом її діяльності є освітня діяльність», а також окреслено статус закладів освіти як суб'єкту господарювання: «бюджетна установа; неприбутковий заклад освіти; прибутковий заклад освіти». Визначено наступні форми власності закладу освіти: державна, комунальна, приватна чи корпоративна (ст. 22 п. 1, 2, 3). У п. 29 визначено функції наглядової (підкувальної) ради закладу освіти: «вирішення перспективних завдань його розвитку, залучення фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійснення контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладу освіти з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, науковою громадськістю, громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами». До прав наглядової (підкувальної) ради визначено участь у визначенні стратегії розвитку закладу освіти, контроль виконання зазначеної стратегії; сприяння залученню додаткових джерел фінансування.

Відповідно до ст. 56 Закону підкреслено надання державних гарантій здобувачам освіти. Зокрема, здобувачі ... вищої освіти можуть забезпечуватися фінансовою державною підтримкою, пільговим кредитуванням, гарантіями для отримання кредитів, частковою компенсацією відсоткових ставок за кредитами. Згідно зі ст. 64 до повноважень Центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки належить формування пропозицій щодо обсягів освітніх субвенцій, державного фінансування ... вищої освіти та стипендійного фонду, а також розподіл освітніх субвенцій та державне фінансування ... вищої освіти та стипендійний фонд закладів освіти, що перебувають у сфері його управління. Визначено обов'язки держави щодо фінансування системи освіти: «Держава забезпечує асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 % валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством» (ст. 78 п. 1).

Щодо джерел фінансування закладів, установ і організацій системи освіти визначено, що воно здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів та інших джерел, що не заборонені законодавством. Перелік платних освітніх послуг та інших послуг визначається Кабінетом Міністрів України, а засновники закладів освіти мають право затверджувати переліки платних освітніх та інших послуг, що не увійшли до зазначеного переліку (ст.78, п.2, 3). В ст.78. п.1 визначено джерела фінансування суб'єктів освітньої діяльності відповідно до законодавства: державний бюджет; місцеві бюджети; плата за надання освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів; плата за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб; доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання; гранти вітчизняних і міжнародних організацій; дивіденди від цінних паперів, відсотки від депозитів і розміщення коштів спеціального фонду на поточних рахунках банків державного сектору; добровільні внески у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством [25].

Законом окреслені права державних і комунальних закладів освіти, щодо розміщення власних надходжень на поточних рахунках, тимчасово вільні кошти – на депозитах у банках державного сектору, а також самостійно розпоряджатися надходженнями від зазначених коштів з метою провадження діяльності, передбаченої установчими документами (ст. 78, п. 12).

Відповідно до ст. 79 здійснення фінансування освіти відбувається через надання субвенцій та регулюються Бюджетним кодексом України [22] та законами про Державний бюджет України на обраний рік. Цим законом визначено, що здобувачі освіти здійснюють оплату за освітні послуги, яку встановлює суб'єкт освітньої діяльності, у гривні, для нерезидентів України плата може встановлюватися в іноземній валюті. Фінансові відносини між здобувачем освіти (та/або юридичною чи фізичною особою, яка здійснює оплату) та суб'єктом освітньої діяльності визначаються договором. (ст. 79 п. 3, 5, 6).

Законом визначено правові засади державно-приватного партнерства (далі – ДПП) у сфері освіти і науки, що здійснюється на основі договорів між органами державної влади та приватними партнерами, які укладаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Фінансування ДПП у сфері освіти може здійснюватися за рахунок: фінансових ресурсів приватного партнера; фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку; коштів державного та місцевих бюджетів; інших джерел, не заборонених законодавством (ст. 81 п. 4).

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» фінансування державних вищих навчальних закладів здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості в ухваленні рішень [3]. В документі також визначено, що джерелами фінансування комунальних ВНЗ є кошти місцевих бюджетів відповідно до Бюджетного кодексу України [5] та інших джерел, не заборонених законодавством. Здійснення фінансування ПВНЗ здійснюється їх засновниками та з інших джерел, не заборонених законодавством [3].

Основними показниками визначення стану фінансування вищої освіти є:

- частка державних видатків в загальному обсязі державних видатків;
- частка державних видатків в загальному обсязі державних видатків на освіту;
- частка державних видатків у валовому національному продукті;
- сума державних видатків з розрахунку на одного студента.

В цілому розподіл видатків на вищу освіту за видами бюджету регламентується Бюджетним кодексом України [22]. Бюджетні видатки на освіту – основне джерело фінансування освіти в Україні, а система розподілу видатків є деталізацією розподілу між різними рівнями освіти. В таблиці 1 наведено структуру видатків на освіту в розрізі зведеного, державного та місцевого бюджетів України за період 2017–2021 рр.

Таблиця 1

Структура видатків на освіту в розрізі зведеного, державного та місцевого бюджетів України 2017–2021 рр.

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Зведений бюджет					
Всього видатків	1 056 973,1	1 250 189,5	1 372 350,6	1 595 395,9	1 845 367,4
Видатки на освіту, млрд грн	177 915,8	210 032,3	238 758,7	252 283,7	312 917,9
Видатки на вищу освіту, млрд грн	38383,2	44 243,6	51 358,2	53 404,2	64 844,5
Частка видатків на освіту в зведеному бюджеті, %	16,8	16,8	17,4	15,8	17,0
Частка видатків на вищу освіту у зведеному бюджеті, %	3,7	3,5	3,7	3,3	3,5
Державний бюджет					
Всього видатків	566 850,1	686 912,1	814 820,1	1 127 944,3	1 288 473,1
Видатки на освіту, млн грн	41 297,3	44 324,3	51 656,6	52 857,8	63 839,7
Видатки на вищу освіту, млн грн	34 616,7	36 689,6	43 035,9	44 499,1	53 796,1
Частка видатків на освіту в державному бюджеті, %	7,3	6,5	6,3	4,7	5,0
Частка видатків на вищу освіту у державному бюджеті, %	6,1	5,3	5,3	3,9	4,2
Місцевий бюджет					
Всього видатків	126 058,9	153 666,4	159 809,0	147 283,9	335 863,8
Видатки на освіту, млн грн	46 336,6	53 743,5	61 614,8	51 843,9	149 943,0
Видатки на вищу освіту, млн грн	4189,2	38,5	41,3	5,2	1 807,9
Частка видатків на освіту в місцевому бюджеті, %	36,8	35,0	38,6	35,2	44,6
Частка видатків на вищу освіту у місцевому бюджеті, %	3,32	0,03	0,03	0,004	0,54

Джерело: складено авторами на підставі [8]

Примітка: до 2020 року назва коду функціональної бюджетної класифікації видатків та кредитування мала редакцію: «Вища освіта»

Аналіз даних таблиці 1 свідчить, що впродовж 2017–2021 рр. фінансування видатків на освіту в структурі зведеного та державного бюджетів мають тенденцію до зростання. Частка видатків на вищу освіту у зведеному бюджеті має не сталий характер. Таким чином, найменша частка видатків на освіту у зведеному бюджеті становить 3,3 % в 2020 році, а найвищі показники в 2017 та 2019 рр.

Держава забезпечує асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 % ВВП за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. На рисунку 1 розглянемо динаміку зміни обсягу видатків на освіту в розрізі зведеного бюджету України в період 2017–2021 рр.

Джерело: складено авторами на підставі [17]

Рис. 1. Динаміка обсягу видатків на освіту зведеного бюджету України 2017–2021 рр., %

Відповідно до статистичних даних видатки на освіту в період 2017 – 2021 рр. склали 5,9–6 % ВВП, що не відповідає визначеному показнику в 7 % Законом України «Про освіту». У 2021 році видатки на освіту складають 312 915 млн грн 6,0 % ВВП або 17 % загального обсягу видатків зведеного бюджету України, а в 2018 році цей показник становить 210 032,3 млн грн, тобто 5,9 % ВВП або 16,8 % загального обсягу видатків. В умовах зростання видатків на оборону з 2014 року, вважаємо, що уряд України забезпечив фінансування освітньої галузі на рівні, необхідному для подальшого здійснення реформування.

Розглянемо розподіл освітніх видатків зведеного бюджету України відповідно до Бюджетного кодексу України (редакція від 01.01.2021). В таблиці 2 здійснено розподіл видатків зведеного бюджету України за видами бюджету та окреслено фінансування за рахунок державного бюджету і видатків, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад. Законотворчі зміни та децентралізація вплинули на зростання рівня освітніх видатків на регіональному рівні та основну їх спрямованість на загальну середню освіту.

Таблиця 2

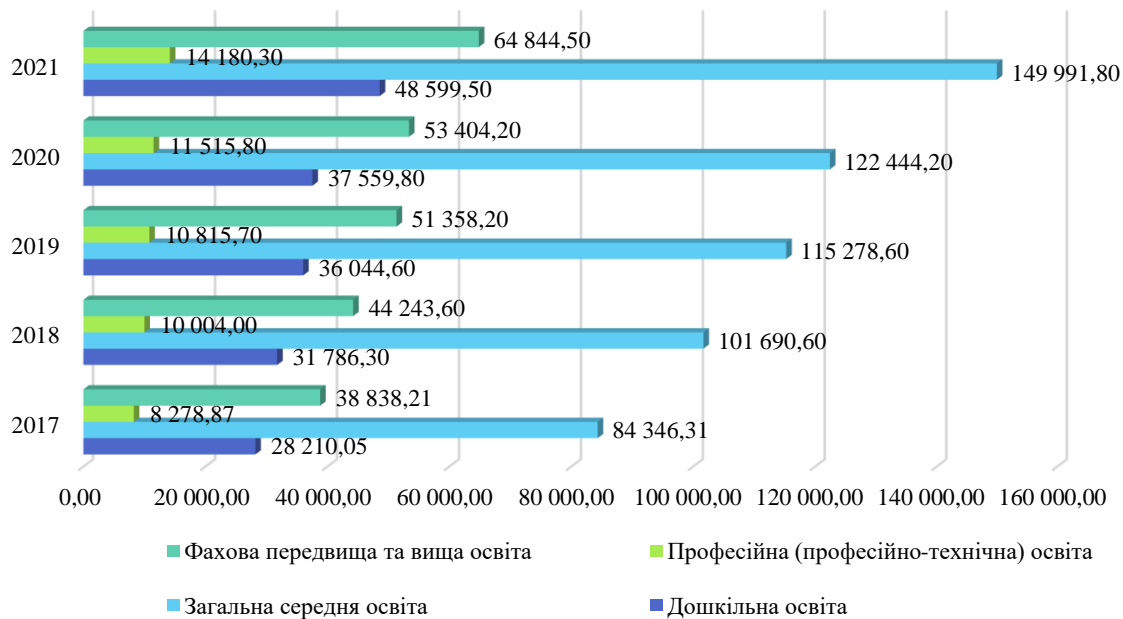
Розподіл видатків зведеного бюджету України за видами бюджету

№ з/п	Освіта	Видатки, що здійснюються з державного бюджету	Видатки, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад
1	2	3	4
1	Дошкільна освіта	–	Здійснюється з бюджетів АРК, обласних, районних бюджетів та бюджетів ОТГ
2	Загальна середня освіта	заклади спеціалізованої освіти: мистецькі, спортивні, військові (військово-морські, військово-спортивні), наукові ліцеї, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою державної власності згідно з переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України;	ліцеї (засновником яких є міська, селищна, сільська рада), початкові школи, гімназії; міжшкільні ресурсні центри; заклади спеціалізованої освіти: мистецькі, спортивні, військові (військово-морські, військово-спортивні), наукові ліцеї, ліцеї з посиленою військово-фізичною підготовкою; дитячі будинки, навчально-реабілітаційні центри (якщо не менше 70 відсотків кількості учнів дитячих будинків, навчально-реабілітаційних центрів припадає на територію відповідної територіальної громади), інклюзивно-ресурсні центри;

1	2	3	4
3	Професійна (професійно-технічна) освіта	на оплату послуг з підготовки кадрів на умовах державного замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти соціальної реабілітації та адаптації державної власності, а також за професіями загальнодержавного значення, перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України);	професійну (професійно-технічну) освіту з бюджетів міських територіальних громад з адміністративним центром у місті обласного значення – обласному центрі (на оплату послуг з підготовки кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах освіти державної та/або комунальної власності, які розташовані на території зазначених територіальних громад);
4	Вища та фахова передвища освіта	вищу освіту: на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах державного замовлення у закладах вищої освіти державної та приватної власності, вартість освітніх послуг яких встановлюється з урахуванням законодавства про індикативну собівартість та фахову передвищу освіту: на оплату послуг з підготовки фахівців на умовах державного замовлення структурними підрозділами та відокремленими структурними підрозділами закладів вищої освіти державної власності, що не мають статусу юридичної особи;	фахову передвищу освіту на оплату послуг з підготовки фахівців на умовах регіонального замовлення у закладах фахової передвищої освіти комунальної власності, засновником яких є міська, сільська або селищна рада; вищу освіту на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних кадрів на умовах регіонального замовлення у закладах вищої освіти комунальної власності, засновником яких є міська, сільська або селищна рада;
5	Післядипломна освіта	на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах державного замовлення;	на оплату послуг з підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів на умовах регіонального замовлення;
6	Заклади позашкільної освіти та заходи з позашкільної роботи	заходи з позашкільної роботи з дітьми згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;	–
7	Інші заклади та заходи в галузі освіти	що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;	–
8	Інші державні освітні програми	–	інші державні освітні програми

Джерело: складено авторами на підставі [22]

Протягом досліджуваного періоду відслідковується загальна динаміка зростання рівня фінансування дошкільної освіти, загальної середньої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти та фахової передвищої та вищої освіти. Згідно з рисунком 2 найбільша частка видатків зведеного бюджету припадає на видатки загальної середньої освіти, що у 2017 році становлять 84 346,3 млн грн, а в 2021 році зросли на 78 % – 149 991,80 млн грн. Також високим рівнем видатків характеризується фахова передвища та вища освіта. Таким чином, видатки на фахову передвищу та вищу освіту з 2017 до 2021 р. зросли на 67 %. Дошкільна освіта в 2017 р. отримала фінансування у розмірі 28 210,05 млн грн, а за 5 років видатки зросли на 72 % і становили в 2021 р. 48 599,50 млн грн. Найменший рівень видатків зведеного бюджету України у професійній (професійно-технічної) освіті.

Джерело: складено авторами на підставі [17]

Рис. 2. Структура видатків зведеного бюджету України в розрізі рівнів освіти у 2017–2021 рр., млн грн

Якщо розглядати фінансове забезпечення як систему джерел та форм сучасного стану фінансування освіти в Україні, то можна дійти висновку, що функція фінансового забезпечення освіти з боку держави змінюється в сторону диверсифікації джерел фінансування освіти, за якого зменшується державна частка у загальній сумі фінансових надходжень освіти [18].

Одним із актуальних шляхів диверсифікації джерел фінансування вищої освіти є впровадження механізмів освітнього кредитування та використання інструментів державно-приватного партнерства у наданні/отриманні освітніх послуг. Для вирішення проблем фінансування закладів вищої освіти України доцільно провести такі заходи:

1) реалізація заходів щодо надання фінансової автономії ЗВО, що сприятиме їх незалежності в ухваленні управлінських рішень на локальному рівні та розширить можливості ЗВО в контексті співпраці з міжнародними партнерами;

2) імплементація механізмів кредитування для фінансування освітніх послуг для здобувачів вищої освіти дозволить розширити можливості отримання освітніх послуг серед різних верств населення; збільшити обсяги акумулювання фінансових ресурсів у ЗВО; створити нову модель взаємодії між державою, закладами вищої освіти та банківськими установами;

3) впровадження інструментів державно-приватного партнерства дозволить створити систему відносин «держава-бізнес», що забезпечуватиме соціально-економічний розвиток України в умовах воєнного та повоєнного періодів з метою створення фінансових можливостей для розвитку ЗВО та подальшого зростання рівня їх конкурентоспроможності.

Важливим аспектом реформування механізму управління освітою є створення законодавчого підґрунтя для реалізації державотворчих змін у сфері кредитування здобувачів освіти в отриманні освітніх послуг.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, пріоритетним напрямком розвитку освітньої галузі має стати диверсифікація джерел фінансування вищої освіти, зокрема за рахунок використання інструментів кредитування та залучення приватного бізнесу до реалізації проєктів державно-приватного партнерства, що дозволить зняти навантаження з бюджету, прискорити економічне зростання та змінити підходи у отриманні вищої освіти в Україні. Використання механізму державно-приватного партнерства у вищій освіті дозволить досягнути нового етапу розвитку в галузі освіти та активізувати партнерські відносини між закладами вищої освіти, представниками бізнесу і державою. Незважаючи на наявні законодавчі акти реалізація проєктів ДПП в освітній галузі України практично не здійснюється, в першу чергу, через відсутність зацікавленості приватного сектору в залученні до таких проєктів.

Перспективи подальших наукових досліджень варто пов'язати з імплементацією інструментів державно-приватного партнерства в систему функціонування закладів вищої освіти, а також вивчення іноземного досвіду використання ДПП в освітній галузі.

Список використаної літератури:

1. Деякі питання виплати соціальних стипендій студентам (курсантам) вищих навчальних закладів : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1045 (зі змінами від 26.02.2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147-2020-%D0%BF#n11>.
2. Питання власних надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 719 (зі змінами від 31.01.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26-2018-%D0%BF#n43>.
3. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань прийому на навчання до закладів вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 13 жовтня 2017 року № 1378 (зі змінами від 23.04.2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0600-18#n5>.
4. Про розподіл видатків державного бюджету між закладами вищої освіти на основі показників їх освітньої, наукової та міжнародної діяльності : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.12.2019 № 1146 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF>.
5. Про внесення змін до Порядку надання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 р. № 673 (зі змінами від 16.12.2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/947-2011>.
6. *Гребень С.Є.* Удосконалення механізму фінансового контролю за розподілом бюджетних коштів в залежності від результатів наукової діяльності закладу вищої освіти / *С.Є. Гребень* // Вчені записки Університету «КРОК». – 2018. – № 4 (52). – С. 103–109.
7. Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015, № 1187 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015%D0%BF/paran12#n12>.
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/>.
9. *Варналій З.С.* Фінансування державних вищих навчальних закладів України : монографія / *З.С. Варналій, О.В. Красільник, Л.П. Хмелевська*. – Київ : Знання України, 2017. – 231 с.
10. *Загірняк Д.М.* Методологічні засади реновації державного фінансування закладів вищої освіти / *Д.М. Загірняк* // Ефективна економіка. – 2018. – № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/lfuoa>.
11. *Кириленко О.П.* Модернізація бюджетного забезпечення освіти в рамках секторальної децентралізації / *О.П. Кириленко, А.П. Марчук* // Фінанси України, 2018. – № 6. – С. 75–90.
12. *Попович Л.О.* Аналіз сучасного стану фінансування закладів вищої освіти в Україні / *Л.О. Попович* // Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. – Одеса, 2018. – Т. 23, Вип. 2 (67). – С. 37–42.
13. *Усик В.І.* Оцінювання ефективності правил фінансування освіти / *В.І. Усик* // Ефективна економіка. – 2021. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9733>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.12.14.
14. *Качула С.В.* Бюджетне фінансування вищої освіти та охорони здоров'я - домінуюча умова реалізації політики розвитку людського потенціалу / *С.В. Качула, О.П. Заруцька* // Ефективна економіка. – 2021. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/lfurc>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.15.
15. *Глухова В.І.* Фінансування видатків бюджету на вищу освіту в Україні / *В.І. Глухова* // Ефективна економіка. – 2020. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://surl.li/lfuqa>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.5.98.
16. Мережа державних закладів вищої освіти України: аналітичний огляд конкурентоспроможності / *В.Г. Кремень, В.І. Луговий, П.Ю. Саух, Ж.В. Таланова* // Вісник Національної академії педагогічних наук України. – 2022. – № 4 (1). DOI: 10.37472/v.naes.2022.4122.
17. Видатки на освіту: офіційна звітність ДКСУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/>.
18. *Ганзюк С.М.* Параметричний аналіз бюджетно-кошторисного фінансування закладу професійно-технічної освіти міста Кам'янського / *С.М. Ганзюк* // Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. – Кам'янське, 2022. – № 1 (4). – С. 56–67.
19. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
20. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1476768066815740>.
21. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
22. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
23. Податковий кодекс України : Закон України, від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
24. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
25. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

References:

1. Cabinet Ministriv Ukrainy (2016), *Deiaki pytannia vyplaty sotsialnykh stypendii studentam (kursantam) vyshchyykh navchalnykh zakladiv*, Postanova vid 28.12.2016 No. 1045 (zi zminamy vid 26.02.2020), [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/147-2020-%D0%BF#n11>

2. Kabinet Ministriv Ukrainy (2015), *Pytannia vlasnykh nadkhozhen derzhavnykh i komunalnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv, naukovykh ustanov ta zakladiv kultury*, Postanova vid 02.09.2015 No. 719 (zi zminamy vid 31.01.2018), [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/26-2018-%D0%BF#n43>
3. Minictepectvo osvity i nauky Ukrainy (2017), *Pro zatverdzhennia deiakyykh normatyvno-pravovykh aktiv z pytan pryjomu na navchannia do zakladiv vyshchoi osvity*, nakaz vid 13 zhovtnia 2017 roku No. 1378 (zi zminamy vid 23.04.2018), [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0600-18#n5>
4. Kabinet Ministriv Ukrainy (2019), *Pro rozpodil vydatkiv derzhavnoho biudzhetu mizh zakladamy vyshchoi osvity na osnovi pokaznykiv yikh osvitoi, naukovoї ta mizhnarodnoї diialnosti*, Postanova vid 24.12.2019 No. 1146, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1146-2019-%D0%BF>
5. Kabinet Ministriv Ukrainy (2018), *Pro vnesennia zmin do Poriadku nadannia tsilovykh pilhovykh derzhavnykh kredytiv dlia zdobuttia vyshchoi osvity*, Postanova vid 29.08.2018 r. No. 673 (zi zminamy vid 16.12.2020), [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/947-2011>
6. Hreben, S.Ie. (2018), «Udoskonalennia mekhanizmu finansovoho kontroliu za rozpodilom biudzhetykh koshtiv v zalezhnosti vid rezultativ naukovoї diialnosti zakladu vyshchoi osvity», *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, No. 4 (52), pp. 103–109.
7. Kabinet Ministriv Ukrainy (2015), *Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhenia osvitnoi diialnosti zakladiv osvity*, Postanova vid 30.12.2015, No. 1187, [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015%D0%BF/paran12#n12>
8. *Ofitsiinyi sait Ministerstva finansiv Ukrainy*, [Online], available at: <https://mof.gov.ua/>
9. Varnalii, Z.S., Krasilyuk, O.V. and Khmelevska, L.P. (2017), *Finansuvannia derzhavnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukrainy*, monohrafiia, Znannia Ukrainy, Kyiv, 231 p.
10. Zahirniak, D.M. (2018), «Metodolohichni zasady renovatsii derzhavnoho finansuvannia zakladiv vyshchoi osvity», *Efektivna ekonomika*, No. 6, [Online], available at: <http://surl.li/lfuoa>
11. Kyrylenko, O.P. and Marchuk, A.P. (2018), «Modernizatsiia biudzhethnoho zabezpechennia osvity v ramkakh sektoralnoi detsentralizatsii», *Finansy Ukrainy*, No. 6, pp. 75–90.
12. Popovych, L.O. (2018), «Analiz suchasnoho stanu finansuvannia zakladiv vyshchoi osvity v Ukraini», *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I.I. Mechnykova*, Odesa, Vol. 23, Issue 2 (67), pp. 37–42.
13. Usyk, V.I. (2021), «Otsiniuvannia efektyvnosti pravyl finansuvannia osvity», *Efektivna ekonomika*, No. 12, [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9733>, doi: 10.32702/2307-2105-2021.12.14.
14. Kachula, S.V. and Zarutska, O.P. (2021), «Biudzhethne finansuvannia vyshchoi osvity ta okhorony zdorovia – dominantna umova realizatsii polityky rozvytku liudskoho potentsialu», *Efektivna ekonomika*, No. 9, [Online], available at: <http://surl.li/lfupc>, doi: 10.32702/2307-2105-2021.9.15.
15. Hlukhova, V.I. (2020), «Finansuvannia vydatkiv biudzhetu na vyshchu osvitu v Ukraini», *Efektivna ekonomika*, No. 5, [Online], available at: <http://surl.li/lfuqa>, doi: 10.32702/2307-2105-2020.5.98.
16. Kremen, V.H., Luhovyi, V.I., Saukh, P.Iu. and Talanova, Zh.V. (2022), «Merezha derzhavnykh zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy: analitychnyi ohliad konkurentospromozhnosti», *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, No. 4 (1), doi: 10.37472/v.naes.2022.4122.
17. *Vydatky na osvitu: ofitsiina zvitnist DKSU*, [Online], available at: <https://mof.gov.ua/>
18. Hanzhiuk, S.M. (2022), «Parametrychnyi analiz biudzhethno-koshtorysnoho finansuvannia zakladu profesiino-tekhnichnoi osvity mista Kamianskoho», *Ekonomichnyi visnyk Dniprovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu*, Kamianske, No. 1 (4), pp. 56–67.
19. VRU (2003), *Hospodarskyi kodeks Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 No. 436-IV, [Online], available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
20. VRU (1996), *Konstytutsiia Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 No. 254k/96-VR, [Online], available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1476768066815740>
21. VRU (2003), *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 16.01.2003 No. 435-IV, [Online], available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
22. VRU (2010), *Biudzhethnyi kodeks Ukrainy*, Zakon Ukrainy vid 08.07.2010 No. 2456-VI, [Online], available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
23. VRU (2010), *Podatkovi kodeks Ukrainy*, Zakon Ukrainy, vid 02.12.2010 No. 2755-VI, [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
24. VRU (2014), *Pro vyshchu osvitu*, Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 No. 1556-VII, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
25. VRU (2017), *Pro osvitu*, Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 No. 2145-VIII, [Online], available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Виговська Олена Анатоліївна – доктор філософії, старший викладач кафедри національної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка».
<https://orcid.org/0000-0002-7905-0494>.

Наукові інтереси:

- регіональні фінанси;
- громадський транспорт;
- цифровізація економіки;
- інтернет-маркетинг.

E-mail: alenvygovska@gmail.com.

Мосієнко Оксана Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління Поліського національного університету.

<https://orcid.org/0009-0002-6148-2018>.

Наукові інтереси:

- державне регулювання економіки;
- психологія управління;
- розвиток громад та територіальний бренд менеджмент.

E-mail: mosienko976@gmail.com.

Vyhovska O.A., Mosiienko O.V.

Funding of budget expenditures for higher education of Ukraine

The article is dedicated to researching the analysis of funding budget expenditures for higher education in Ukraine in accordance with state-building changes and the decentralization process. It encompasses normative-legal aspects of funding higher education institutions and the formation of funding sources for educational entities in Ukraine.

The article identifies indicators of growth in the level of budget expenditure funding for education as a whole, particularly the dynamics of expenditure volumes on education in the consolidated budget of Ukraine from 2017 to 2021. It reveals that the funding of budget expenditures for education does not correspond to the defined indicator of 7 % as stipulated by the Law of Ukraine «On Education».

The structure of expenditure in the consolidated budget of Ukraine is analyzed across preschool education, general secondary education, vocational (vocational-technical) education, higher education, and postgraduate education. It is found that the largest share of expenditures in the consolidated budget is allocated to general secondary education, while the smallest level of expenditure in the consolidated budget of Ukraine pertains to vocational (vocational-technical) education.

The article examines the structure of expenditures in the consolidated, state, and local budgets of Ukraine for the period 2017 to 2021. It systematically categorizes and distributes expenditures in the consolidated budget of Ukraine according to budget types and outlines financing through the state budget and expenditures carried out from the budgets of rural, township, and urban territorial communities.

The article identifies current avenues for diversifying funding sources for higher education institutions by introducing mechanisms of educational crediting and utilizing instruments of public-private partnership in the provision / receipt of educational services. The utilization of the public-private partnership mechanism in higher education is proposed, aiming to achieve a new stage of development in the education sector and activate partnership relations between higher education institutions, business representatives, and the government.

Measures are suggested to grant financial autonomy to higher education institutions, which will enhance their independence in making managerial decisions at the local level and expand opportunities for collaboration with international partners.

Keywords: financing; higher education; expenditures; budget; institutions of higher education; public-private partnership.

Стаття надійшла до редакції 02.08.2023.